en niet alleen die wet niet had kunnen volbrengen, maar zelfs in wat 't tenkoste van die wetsvolbrenging offeren zou, ten eenenmale was te kort geschoten, was het uitgemaakt, dat het verbond, waardoor dit alles het volk aan zijn God had moeten verbinden, gebroken en vervallen was, en dat Israel aan het einde van zijn loopbaan bij niet anders dan bij de *ongerechtigheid* uit zou komen. Een ongerechtigheid die zelfs de ongerechtigheid der heidenen nog te boven ging, daar Israel tegen meerdere genade in was gegaan. Alle pogen, door vorsten en profeten beproefd, om dit zedelijk verval van Israel te stuiten, was dan ook ondoeltreffend gebleken. Nu en dan golfde het op en neder, zoodat er tijdelijk weer zekere verheffing van Israels geestelijk leven kwam, maar het hield geen stand, en ijlings sloeg de golfslag die even verrezen was, weer omlaag in de diepte weg. Heel Israels historie na Davids en Salomo's bewind, was vooral in Israel, maar grootendeels toch ook in Juda, één doorloopend bewijs van de zedelijke onmacht waarin Israel verkeerde, om zichzelf weer op te beuren. Veeleer ging 't steeds met Israel achteruit. Wat in en om den tempel heilig was, verviel steeds meer in vormendienst. En al mocht geroemd, dat er steeds nog een zeven duizend van 't echte Israel zelfs onder Achab overbleven, die de knie voor den Baäl niet gebogen hadden, en al verzamelde zich op de hooge feesten te Jerusalem nog steeds een niet zoo kleine groep van waarachtig geloovigen, die aan Jehovah zich vastklemden, toch was het volk *als volk*, en als *eigen staat*, reeds van Manasse af geheel inzinkende. Heel Israel en Juda's historie liep uit op één bittere teleurstelling, en het einde was dan ook, dat Jeremia van zelf *geheel* den volksstaat zag inzinken. Een driemaal herhaalde belegering en inneming van Jeruzalem leverde het bewijs, dat de macht van Israels volksstaat zwichtte en verging. Een vrij, een onafhankelijk, een zelfstandig volk is het geslacht van Jacob na de verwoesting van Jeruzalem en de verstoring van den tempel door Nebucadnezar's trawanten, dan ook nimmer meer geworden.

Doch tegenover dien ondergang van Israels volksstaat in jammer en ellende verrees toen op nieuw allengs Israels *geestelijke* beteekenis, en het is dáárop, dat Jeremia's profetie van het komende Verbond doelt. Israels optreden had van meetaf twee kanten. Eenerzijds heeft Mozes in wezenlijken zin een *staat*, een *rijk*, een *republiek* zoo men wil, gesticht, die onder Saul in een *monarchie* zich omzette. Maar onderscheiden van dezen volksstaat, dien het uit Egypte uitgetogen volk onder Mozes leiding gesticht heeft, was de geestelijke saamvoeging, de *geestelijke* opleving der patriarchen. Van dezen geestelijken bond nu was wel Israel de drager geweest, maar die bond ging in Israel niet op. Bij Abrahams roeping was het van meetaf geweest, dat er ja, uit zijn lendenen een groot volk, een volk van God gezegend zou voortkomen, maar dat tegelijk die zegen uit zou gaan *onder alle volken der aarde*. Hierdoor erlangde het heil wel in Israel een nationaal uitgangspunt, maar tevens een *internationale*, over heel het aardrijk zich uitstrekkende beteekenis. Dit uitsluitend nationaal karakter van Israels volksstaat, moet derhalve van het internationaal karakter, dat de geestelijke bond draagt, scherp onderscheiden worden. Ook al leeft het nationale wezen van Israel nog steeds in de Joden voort, en al blijft dit ook voor de toekomst zijn beteekenis behouden, in dit Joodsch-nationale gaat de beduidenis van het aan Abraham toegezegde heil allerminst op. Al ging derhalve, na de drievoudige inneming van Jerusalem, in Jeremia's dagen de Joodsche volksstaat voor goed te loor, zóó, dat zelfs de exceptie van de Maccabeën geen herleving brengen kon, *de geestelijke bond* die in Abraham voor alle volk der aarde bezegeld was, leed hieronder allerminst schade. Het koningshuis van David mocht voor vijf eeuwen zoek raken, toch bleef het Davidisch geslacht schuilend voortbestaan, en al zijn er zeven eeuwen na Jesaja's sterven en vijf eeuwen na het heengaan van Jeremia verloopen, eer het wonder van Bethlehem geheel den stand van het wereldleven omzette, de Messias *is* verschenen, in Maria's kindeke is het Woord vleesch geworden, en straks kwam de uitstorting van den Heiligen Geest. Vandaar trad toen het volk Gods op in geheel andere gestalte, niet meer nationaal beperkt, maar internationaal zich over geheel het aardrijk uitbreidend. Maar dan ook dat volk saamlevend in een verbond, dat formeel vrij en ongebonden, uit zijn geestelijken wortel zou opbloeien. Het zou nu niet meer zijn een roepen van den een tot den ander: »Ken den Heere!« want de kennisse des Heeren zou 't deel van al zijn wedergeborenen en bekeerden ten leven zijn. De kennisse Gods zou niet meer van buiten af, door het gehoor, in de ziel dringen, maar binnen in de ziel door den Heiligen Geest zijn ingeplant, en van binnen uit naar buiten zich openbaren. Tijdelijk mocht dan nog de worsteling overblijven, om den strijd tusschen het geestelijk gerijpte volk en de ongeestelijke wereld tot beslissing te doen komen. Dit kan eerst de Voleinding ons aanbrengen. Maar het hoofdgegeven voor de Voleinding was er dan nu toch. De Christus zetelt nu in den troon zijner heerlijkheid, en door zijn Geest verlicht Hij de donkerheid in ons aardsche leven.

Gaan we nu over tot Ezechiel.

Dr. A. K.

„Een gebaande weg".

> En er zal een gebaande weg zijn voor het overblijfsel zijns volks, dat overgebleven zal zijn van Assur, gelijk als Israël geschiedde ten dage, toen het uit Egypteland optoog.
>
> Jesaia 11 : 16.

De pijnlijke profetie ligt er eenmaal toe, dat »de poort eng is en de weg nauw, die ten leven leidt, en dat er slechts weinigen zijn, die dezen weg vinden". Een profetie daardoor nog verscherpt, dat er ook het omgekeerde, het vlak tegenovergestelde bij wordt gevoegd, en dat ook even stellig voorzegd is, hoe »de poort wijd, en de weg breed is, die ten verderve leidt, en dat er helaas velen zijn, die door dezen weg ingaan." Saam alzoo twee inéengeschakelde profetieën, die vooral dáárnaar hun hoog gewicht ontleenen, dat ze ons door den Christus zelven zijn aangezegd, en wel aangezegd in die alles te bovengaande openbaring, die als *de Bergrede* het heiligst cachet draagt.

Kon men nu nog staande houden, dat de uitkomst toch wel iets op deze ontzettende profetie afdingt, maar ook hier is geen sprake van.

Zeker, er liggen tijden achter ons, waarin de uiterlijke dienst van Jehovah in Israel, en zoo ook de vormelijke dienst in Christus Kerk, onder de volken in eere was. Men behoeft slechts aan de dagen van David en van Josia onder de Joden, en aan een deel der Middeleeuwen in het leven van Christus' kerk, te denken, om den indruk te ontvangen alsof destijds verreweg het grootste deel der volksmenigte wandelde in heilige godsvrucht. Maar hoe te ontkennen, dat 't beide malen meer schijn dan wezen was, indien men let op wat na David in Salomo en na Josia in Manasse volgde, of op wat voor het uitbreken van de Reformatie de groote scheuring in Christus' Kerk voorbereidde.

Ook in de vorige eeuw is, na Napoleon's verwildering, in den Reveil weer een korte periode gevolgd van geestelijk weeropleven, en ook met de Scheiding en de Doleantie trad weer een heiliger verheffing naar voren. Maar hoe bedrogen kwam toch niet uit, wie ook van deze nieuwe verwekkingen een terugkeer *van heel het volk* naar zijn God verwacht, of althans gehoopt had.

Niet anders rest ons dan ook, dan met pijnlijke zelfbeschuldiging te belijden, hoe telkens opnieuw de uitkomst tot teleurstelling leidde, en hoe het altoos opnieuw bleek, hoe Jezus aangrijpende profetie nog steeds bewaarheid werd: Steeds meerderen die ingaan door de poorte die ten verderve leidt, en niet dan weinigen die ingaan door de poorte, die inleidt ten leven.

Reeds van ouds ging daarom sprake van een *overblijfsel*.

Hoe klein en nietig was het volk van Israel niet, zoo ge het vergelijkt bij de machtige volken die in Babylon en Assyrie, in Perzie en Griekenland, en ten slotte in Rome's Keizersstaat de wereld beheerschten. En toch, zelfs van dit zoo kleine Israel viel keer op keer toch nog de overgroote meerderheid af. Eerst de Tien Stammen, zoodat er slechts één stam van Juda overbleef, en ook van wat toen nog overbleef viel opnieuw het meerendeel af, en ten slotte was, in de dagen van Jezus niets dan *een klein overblijfsel* in Galilea en Judea op te sporen.

En zooals het toen was, is het nog steeds. Hoe klein is niet, heel Europa door, de groep der trouwe geloovigen die aan de belijdenis der vaderen vasthouden? Wat zijn ze uit den stand der geleerden, en der machtigen en der aanzienlijken niet schier op verdwijnens na te loor gegaan? En hoe staan ze ook nu niet opnieuw als »*een klein overblijfsel*" tegenover de boeleerende, woelende en joelende schare over.

Er is niet één enkel volk meer, zoo min in ons land als in 't overige Europa, en zoo min in Europa als in Amerika, om nu van Azie en Afrika, niet eens te spreken, waarvan gezegd kan worden, dat zijn geestelijke macht en geestelijke beteekenis als volk nog in de trouwe belijdenis van den Christus ligt.

Ook al mocht in de dagen der Hervorming geroemd, dat 't geloof ook in het staatkundige leven der volken, en zoo ook in ons volk, toen den hoogsten toon aangaf, die glansperiode is reeds voor meer dan een eeuw ondergegaan, en wat thans weer, ook onder ons volk, de geestelijke heerschappij uitoefent, is niet de hoogheid van den Christus, maar de zelfaanmatigende hoogheid van den mensch.

En dit zóó sterk, dat ge soms onwillekeurig uzelf afvraagt, of niet welhaast de tijd komende is, dat het Kruis geheel verdonkerd en de eere van den Christus onder menschen geheel vergeten zal zijn, om nog alleen onder Gods engelen te worden toegezongen.

Doch juist tegen die angstvolle beduchtheid treedt nu de zoo stellige toezegging in, dat de Heere steeds *een gebaanden weg* geopend houdt voor het overblijfsel zijns volks, en het is op deze toezegging dat nog altoos de historie het zegel drukt.

Jacob met zijn zonen was niets bij het machtige Egypte vergeleken, en ook straks onder de volken van Assur en Babylon telde Israel ternauwernood mede, en toch, terwijl alle deze volken ten onder zijn gegaan, bezit alleen het zoo kleine en nietige Israel nog altoos zijn overblijfsel onder alle natiën.

En zoo ging het heel de historie door. Hoe telkens scheen het niet, alsof onder de vervolgingen van Rome's keizers heel de Christenheid zou worden uitgemoord. En toch, wat leverde de uitkomst anders, dan dat Rome's keizerrijk ten onder ging, en Christus' Kerk machtiger opbloeide.

Hoe scheen het niet, alsot in de dagen der Reformatie Spanje ons den voet op den nek zou zetten, en Alva met Parma ons bestaan vernietigen zou. En toch, wat leerde de uitkomst anders, dan dat Spanje's glorie welhaast tanen ging, terwijl Nederland voor Europa werd als een »rijzend wonder wassen«, om 't beeld uit Tollens zang over te nemen.

Wat zijn niet, zelfs nu nog, de Staten in Europa en Amerika die met de Reformatie meê gingen, in macht verre boven de Staten die onder Rome bleven, uitgegroeid.

En zoo gaat 't heel de historie door.

Telkens afval, straks verval, lijden en ondergaan, zoodat er schier niets om in te roemen overblijft, dan in een *overblijfsel*. Maar ook voor dat overblijfsel ontsluit zich dan steeds weer een *gebaande weg*. Wat scheen uit te sterven leeft weer op, en de Heere strijdt voor zijn volk.

Aan die gelofte klemme ook thans weer zijn volk zich vast.

Op meer dan een *overblijfsel* mag niet gehoopt worden. De weg blijft nauw en de poort blijft eng die ten leven leidt.

Maar dat *overblijfsel* des Heeren zal dan toch nimmer te loor gaan.

Dr. A. K.

Amsterdam, 16 Juni 1916.

De zoete hoop, die enkele weken geleden de harten vervulde, dat nu Duitschland bereid bleek vrede te sluiten en Amerika's president zijn diensten als vredesmiddelaar aanbood, het einde naderde van den schrikkelijken oorlog, die reeds al te lang als een nachtmerrie op Europa drukt, is helaas maar al te spoedig in rook vervlogen.

Niet alleen, dat de hand, dien de olijftak aanbood, ruwweg werd afgewezen, maar de oorlogsbrand laaide nog feller op en de zoo zeer begeerde vrede schijnt verder verwijderd dan ooit te voren. Duitschland's en Engeland's vloten hebben voor 't eerst in den zeeslag bij Jutland hun volle kracht gemeten, maar een beslissende overwinning werd trots het offer van duizenden menschenlevens door geen van beide behaald, en Engeland, dat de gevoeligste klappen kreeg, haakt reeds naar het oogenblik, waarop het revanche nemen en den zoo geducht gebleken tegenstander vernietigen kan, ten einde zijn alouden roem als beheerscher der zeeën te handhaven. Het plotseling opgekomen offensief van Oostenrijk, dat den erfvijand in Trentino van zijn grondgebied verdreef en door diens vestinggordel heenbrekend, de Po-vlakte bedreigt, noopte Italië weer tot nieuwe krachtsinspanning. En de logge Russische beer, die na de nederlagen van het vorige jaar zich in zijn hol teruggetrokken had, kwam zijn bedreigden bondgenoot te hulp door een aanval op het Oosterfront, en de gevoelige slagen in Gallicié aan Oostenrijk toegebracht, bewijzen, dat zijn klauwen nog niets van hun scherpte verloren hebben.

Zoo is over heel het front de strijd weer met nieuwe heftigheid ontbrand en zelfs de meest optimistische profeet durft het einde niet profeteeren. Veeleer schijnt het, alsof de maalstroom, die de volkeren van Europa heeft aangegrepen en hen in zijn kolken dreigt te doen ondergaan, steeds verder zijn zuigkracht werken doet en ook de natiën, die nog in vrede leven, zal meesleepen. Zelfs de strijd in Amerika om het presidentschap gestreden, heeft tot dieperen achtergrond, welke partij, die welke den vrede wil handhaven of die aan den wereldoorlog wil deelnemen, de overhand zal behouden. En hoe wankel de positie van de kleinere Europeesche Staten is, leert het voorbeeld van Griekenland maar al te droef.

Zal het gebed om den vrede, dat enkele weken geleden met zooveel hope uit de harten opsteeg, thans tegenover deze droeve werkelijkheid verstommen, of zal het met nog te meer aandrang tot Hem worden opgezonden, die alleen machtig is den oorlog aan banden te leggen, welke op een zelfmoord van het Christelijk Europa moet uitloopen.

Reeds nu is het zoo schrikkelijk voor elk Christenhart om te zien, hoe Europa, dat de drager is der Christelijke cultuur, dat aan de spits der volkeren staat en de heidensche volkeren door zijn geestelijk overwicht in toom hield, al meer het schouwspel biedt van een niets ontzienden haat en verdelgingswoede die den Christennaam voor de heidensche volkeren tot een aanfluiting maakt. En wat zal het worden, wanneer deze moordende krijg nog jarenlang wordt voortgezet tot het bittere einde toe? O zeker, men spiegelt den volkeren voor, dat na dezen laatsten en zwaarsten oorlog het zwaard voor goed in de scheede zal worden gestoken, dat recht en gerechtigheid triumfeeren zal, dat één Statenbond alle volkeren van Europa broederlijk zal omvatten en de droom der pacificisten zal worden verwerkelijkt. Maar de uitkomst zal een gansch andere wezen. Zij, die de nederlaag lijden, zullen met wrokkenden haat in het hart uitzien naar het oogenblik der weerwraak. De volkeren zullen gebogen gaan onder een schuldenlast, die geen natie, hoe rijk ook, dragen kan; het maatschappelijk leven zal geteisterd worden door oeconomische crisissen, en als gevolg daarvan zullen sociale opstanden en revoluties zich voordoen als nooit te voren. En Europa, beroofd als het is van het beste en krachtigste deel zijner mannen, zal den teugel der wereldheerschappij zich uit de handen zien slippen, en machteloos staan, wanneer de heidensche volkeren zich opmaken om den triomf van het paganisme over het Christendom te vieren.

Ziende op den ernst der tijden, mogen we daarom niet vertragen in het gebed, maar moeten we veeleer bij het klimmen van den nood te vuriger aanhouden in het gebed, dat God den vrede komen doe.

Zeg niet, dat dit gebed niet baten zal. God die de harten der volkeren als waterbeken leidt, kan den oorlogshartstocht in vredesgezindheid doen verkeeren.

En het gebed des rechtvaardigen vermag veel.

Alleen, laat de diepste grondtoon van dat gebed dan niet *ons* eigen belang en *onze* eigen nood zijn. Ook wij lijden; de druk voor onze bevolking stijgt, en nu we zelfs aan de eerste levensmiddelen te kort kwamen, wordt de ernst van den toestand wel gevoeld. Maar hoe vurig we dáarom bidden om den vrede, en hoe lief we ons vaderland hebben, dat we zoo gaarne voor de rampen van den oorlog bewaard zouden zien, ernstiger nood moet thans ons wegen op het hart, nu hooger belang op het spel staat.

Laat het daarom een gebed zijn uit innig zielsontroeren geboren over het ontzettende, schier niet in te denken leed, dat door dezen oorlog over de oorlogvoerende naties zelf is gekomen. Vraag niet, wie aan dezen oorlog de meeste schuld draagt, maar bedenk dat het Christenvolkeren zijn, ons vleesch en bloed, leden van het groote gezin Gods op aarde, en heb deernis met die honderdduizenden, die op de slagvelden of in de loopgraven zoo gruwzaam den dood moeten vinden; met die arme verminkten en gewonden, die als hulpelooze wrakken straks wederkeeren in de maatschappij; met die arme moeders, die hun zonen, met die vrouwen, die hun mannen verliezen, en bid uit dat gevoel van medelijden om vrede tot uw God.

Bovenal, bedenk hoe ook de zaak van God zelf onder dezen oorlog lijdt; hoe de arbeid tot uitbreiding van Zijn Koninkrijk door den dienst der zending verlamd is geworden; hoe Zijn Naam gelasterd wordt onder de heidenen, omdat de Christenvolkeren elkaar uitmoorden; hoe het gevaar dreigt, dat wanneer deze zelfvernieling doorgaat, het Christelijk Europa, evenals eens het machtige Romeinsche rijk, door eigen schuld ten ondergang zal worden gedoemd en de heidenen over Christus' kerk zullen triomfeeren, en laat dát de diepste pleitgrond van uw gebed worden, dat God zich over Europa erbarme en den vrede ons herschenke *om Zijns naams wil*.

Kerkeraadsverkiezing.

De Kerkeraad der Gereformeerde Kerk te Amsterdam heeft een nieuwe regeling vastgesteld voor de verkiezing van ouderlingen en diakenen, die een niet onbelangrijke verbetering van het verkiezingswerk is.

Tot dusverre was het gebruik, dat de stemgerechtigde mansleden namen opgaven aan den Kerkeraad van broeders, die zij geschikt achten voor den dienst van ouderling en diaken; dat de Kerkeraad uit deze voordrachten een dubbel getal nomineerde, en dat de stemgerechtigden uit dit dubbel getal dan een keuze deden.

In een massale gemeente als te Amsterdam leverde dit echter het ernstige bezwaar op, dat de meeste gemeenteleden de voorgestelde ouderlingen en diakenen niet kenden en dáár deze ouderlingen en diakenen voor bepaalde wijken werden aangewezen, ook weinig belangstelling voor de verkiezing toonden. Het aantal gemeenteleden, die aan de voordracht en aan de verkiezing deelnamen, was meest bedroevend klein in vergelijking met het geheele getal der leden.

De Kerkeraad heeft nu besloten, dat de verkiezing in het nauwste verband zal gebracht worden met de *wijkindeeling*. De leden van een bepaalde wijk zullen een voordracht doen voor hun eigen wijk-ouderlingen en diakenen, d. w. z. voor de mannen, die in die wijk werkzaam zullen zijn en bij wier verkiezing ze dus het meeste belang hebben; de candidaten zullen zooveel mogelijk uit die wijk moeten gekozen worden, dus uit personen, die aan de wijkleden bekend zijn. En de kerkeraad stelt dan uit deze voordracht *voor elke wijk* een afzonderlijk dubbelgetal vast, waaruit nu de stemgerechtigde leden van die wijk hun eigen ouderlingen en diakenen kunnen kiezen, die daarna aan heel de gemeente ter approbatie worden voorgesteld en dan worden bevestigd.

Het groote belang van deze verandering springt in het oog. Al wordt de eenheid van den Kerkeraad gehandhaafd, de band tusschen wijkouderlingen en diakenen en de leden van de wijk, die ze te verzorgen hebben, wordt daardoor veel nauwer aangehaald. De wijkleden zullen thans zelf hun wijkouderlingen en diakenen kunnen kiezen. Ze zullen dat doen kunnen met oordeel des onderscheids wat de personen aangaat, en de belangstelling in het verkiezingswerk zal daardoor geprikkeld worden. En de eerste stap is daarmede gezet op een weg, die tot de zelfstandigmaking der wijken leiden kan. Het door ons steeds voorgestane ideaal.

Aan de Commissie die met zooveel talent dit ontwerp ineenzette en verdedigde, onze hulde!

Twee afscheidscolleges.

Prof. Chantepie de la Saussaye te Leiden en Prof. Cannegieter te Utrecht hebben dezer dagen afscheidscolleges gehouden.

Aan waardeerende woorden en huldebetoon zoowel van de zijde hunner ambtgenooten als van hunne leerlingen heeft het daarbij niet ontbroken.

Van meer belang is echter voor ons het laatste woord dat deze scheidende hoogleeraren hebben gesproken, het woord waarin zij hebben saamgevat wat de bedoeling van hun onderwijs en de vrucht daarvan voor hun eigen geestelijk leven is geweest.

En dan treft, hoe, bij verschil in toonaard, de slotsom dezelfde was.

Beide mannen, die jarenlang de a. s. predikanten der Hervormde Kerk hebben helpen vormen voor hun taak, verklaarden, dat zij het dogma der Kerk hadden prijsgegeven; dat er voor hen geen vaststaande belijdenis der waarheid meer bestond; dat zij alleen nog gevoelden voor een vaag, onbestemd, religieus Christelijk leven.

Er was verschil in toon.

Bij Prof. Chantepie de la Saussaye ontbrak elke waardeering voor den dogmatischen arbeid der Kerk. Hier was de scepticus aan het woord, die met een Pilatus niet verder kwam dan de vraag: wat is waarheid? en daarom zich geheel terugtrok naar de beschrijving van het Christelijke leven.

Bij Prof. Cannegieter viel meer waardeering te beluisteren voor de belijdenis der Kerk; hij heeft althans gepoogd zijn discipelen in die belijdenis tehuis te brengen, al achtte hij voor zich zelf, dat die belijdenis verouderd en niet dan de zeer onvolmaakte uiting van het religieuse leven was.

Maar bij beide sprak even sterk het *adogmatisme*, dat ethischen en modernen vereenigt.

Christus heeft aan zijn discipelen gevraagd: wie zegt gij dat ik ben? en toen Petrus hem beleed als den *Zoon van God*, gezegd, dat deze belijdenis hem geopenbaard was niet door vleesch en bloed, maar door den Vader in de hemelen en dat Hij op deze *petra*, deze *belijdenis* van zijn discipel, Zijne kerk grondvesten zou.

Maar deze beide hoogleeraren weten het beter. Niet de klare belijdenis, maar de mystiek van het religieuse leven is de rotssteen, waarop zij steunen. Of liever, het is geen rotssteen, maar alleen kruiend oeverzand, waarop zij hun huis hebben gebouwd.

De kinderen des Verbonds.

XXXVIII.

Zoo is dan de juiste zin van het bekende woord van den Apostel Petrus in Hand. 2 : 39 ons thans duidelijk geworden. De belofte, waarvan de Apostel spreekt, is niet de aloude belofte aan Abraham geschied, maar de belofte aan Joël gegeven, dat God *Zijnen Geest* zou uitzenden over alle vleesch. Die belofte wordt door den Apostel in de eerste plaats toegekend aan de Joden en hun kinderen, voor zoover ze zich bekeeren zonden, maar de Apostel breidt terstond diezelfde belofte ook uit tot de heidenen, die tot het Evangelie zouden geroepen worden, en dus evenzeer tot hunne kinderen. Het »eerst den Jood en dan den Griek" (Rom. 1 : 16) wordt ook hier gehandhaafd, maar een principieel onderscheid tusschen beiden is er niet; het is een en dezelfde belofte, die toekomt aan alle geloovigen en hunne kinderen, onverschillig of ze uit Joden of uit Heidenen afstammen; een belofte, die daarom ook voor ons en onze kinderen geldt.

Het hooge belang nu van dit woord van den Apostel kan alleen dan recht doorzien worden, wanneer men het in verband brengt met hetgeen op den Pinksterdag is geschied, dat wil zeggen met de *uitstorting van den Heiligen Geest*. Er zijn in de historische ontwikkeling van het Genade-verbond drie beslissende momenten geweest: vooreerst de sluiting van het verbond met Abraham; ten tweede de komst van Christus, die de Middelaar van het verbond is; en ten derde de uitstorting des Heiligen Geestes, die de rijkste gave van dit verbond is. En bij elk van deze drie beslissende momenten wordt ons als de ordinantie van dit verbond wederom verkondigd, dat het niet alleen ons maar ook onze kinderen omvat. Bij de verbondssluiting met Abraham belooft God, dat Hij de God niet alleen van Abraham maar ook van zijn zaad zal zijn; bij de komst van Christus, roept Hij, die de Middelaar van dit verbond is, de kinderen tot zich, zegent hen en verklaart, dat hunner zijn Koninkrijk is; en als de Heilige Geest op den Pinksterdag wordt uitgestort, zegt de Apostel Petrus, dat de belofte van dien Geest ook aan onze kinderen toekomt. Het is daarom niet toevallig, dat de Christelijke Kerk, wanneer ze het recht onzer kinderen op den doop wil bepleiten, altoos op deze drie: de belofte aan Abraham, het zegenen der kinderen door Christus en het woord van den Apostel Petrus op den Pinksterdag, gewezen heeft, want deze drie saam vormen het hechte fondament, waarop de kinderdoop rust.

De Christelijke doop toch wordt ons bediend in den naam *des Vaders, des Zoons en des Heiligen Geestes*, en het noemen van deze drie Goddelijke personen bij den doop is niet maar een plechtige formule, maar verklaart, wat de doop zelf is, nl. een in gemeenschap ons brengen met den Vader, den Zoon en den Heiligen Geest. Want als we gedoopt worden in den naam des Vaders, zegt ons Doopsformulier, verzegelt de Vader ons door den doop, dat Hij ons tot zijne kinderen aanneemt; als we gedoopt worden in den naam des Zoons, verzegelt ons de Zoon, dat Hij ons wascht van al onze zonden in zijn bloed; en als we gedoopt worden in den naam des Heiligen Geestes, verzekert ons de Heilige Geest, dat Hij in onze harten wonen en ons tot lidmaten van Christus heiligen wil. Dit werk van den drieëenigen God mag nooit gescheiden worden; het is een gouden keten, waarvan niet een schakel kan worden gemist. Want heel de openbaring der Schrift leert ons, dat eerst in deze drie: de liefde des Vaders, de genade des Zoons en de gemeenschap des Heiligen Geestes, alle zaligheid voor ons ligt opgesloten.

Daarom zou de doop ook aan onze kinderen niet kunnen of mogen bediend worden, wanneer Gods Woord ons niet de verzekering schonk, dat God de Vader ook hun Vader is en zij zijn kinderen zijn; dat Christus ook hen wascht met Zijn bloed en hun Zaligmaker is; en dat de Heilige Geest ook in hun harten wonen en werken wil. Met minder dan dat kunnen we bij den doop onzer kinderen niet toe, want de doop wordt hun niet bediend in den naam van den Vader, of van den Zoon alleen, maar in den naam van den Vader, den Zoon en den Heiligen Geest. Vandaar dat onze Gereformeerde Kerken altoos als grond voor den kinderdoop op deze drie: de belofte aan Abraham, de zegening van Christus en het woord van den Apostel Petrus op den Pinksterdag hebben gewezen. Uit de belofte aan Abraham toch blijkt, dat God de Vader de kinderen niet minder dan de volwassenen tot *Zijne kinderen* aanneemt. Uit de daad van Christus, die de kinderen zegende, dat Hij zijn bloed niet minder vergoten heeft om de kinderkens der geloovigen te wasschen, dan Hij gedaan heeft voor de volwassenen (Geloofsbelijdenis Art. XXXIV). En uit het woord van den Apostel Petrus op den Pinksterdag, dat de Heilige Geest niet weiniger aan de kinderen dan aan de volwassenen toegezegd is geworden (Heidelb. Catech., Zondag 27, vr. 74).

Zoo nu opgevat, zal het ook verstaan worden, waarom dit woord van den Apostel